

הצ'קים של גברעם: "מה יקרה, אם אפקיד את הצ'ק בבנק?" שאל אותי חבר. בזה גמרתי למעשה את הקריירה. גם ליפא, מנהל ארגון משקי הדרום, נתן לי להבין, שאינו רואה בי פרטנר לדיון על המשך האשראי למשק גברעם. מה קרה לי, מה עשיתי? ברור שחשתי אשם במצב, שלא אני יצרתי אותו, אבל עליו אני הייתי חייב להתגבר על פי תורת הקיבוץ. התביישתי בפני עצמי ויותר מזה, בפני המשפחה, בפני אישה וילדים. לו הייתי מועל באמון וגונב מכספי המשק, לא היו רגשות האשמה כבדים יותר.

הכישלון - זה אני! זאת הבנתי גם בשיחה עם פקיד במחלקת ההלוואות בבנק הפועלים; שם למדתי את סוד המקצוע על רגל אחת: הטריק הוא לא רק לגשר על פערים עונתיים, מאחר ומערכת האשראי בהתיישבות העובדת אינה בנויה לדאוג לקיום השוטף בתקופות הביניים, עד לכיסוי החובות ע"י שיווק התוצרת, אישיותו של בא כוח המשק עושה את המלאכה! כפי שצינתי כבר, מעולם לא הייתי מסוגל למכור למישהו זוג גרביים, כיצד אשכנע את הבנקים וארגוני הקניות על נזילותו של משק גברעם? גרוע יותר: כיצד אשכנע את עצמי? אם אני נותן לאחים ירושלמי באלנבי צ'קים דחויים לתשלום, עבור חוטי קשירה למכבש, האם אני בטוח שהרפת, צרכן החציר והקש הכבוש, מסוגלת לשלמו? האם לפי ההיגיון הכספי הצרוף, לא יותר נכון למכור את החציר והקש, על מנת לשלם את החוטים וחלקי החילוף למכבש? כפי שהמצב הצטייר בעיני אז, לא היו לגברעם פערים עונתיים שצריך היה לגשר עליהם. הפער היה קבוע, בלתי משתנה ולא ניתן גישור!

בכל ההתיישבות העובדת המצב הכספי לא היה סביר. בכל מקום אותה תמונה: משקיעים לטווח ארוך במימון לטווח קצר. סנטה יוספטל מגלעד קראה לאספת חירום של התנועה הקיבוצית. לוי אשכול התמנה זה עתה לשר האוצר וברקע הסימינים הראשונים למלווה אמריקאי. התביעה: קונברסיה של חוב המשקים לחוב מסודר לטווח ארוך בריבית נמוכה. סנטה, עדיין בעברית ברלינאית, להוטה לפרוייקט, לוי אשכול פחות אופטימי. היו כנראה לא מעט איטרסנטים במצב הנוכחי. לידי ישב קדיש לוז, שר החקלאות. הוא שאל אותי, אם יש לי עוד סיגריה. כנראה גם דגניה הייתה במצור כלכלי. קובה וילן מנגבה התריע מאבדן הדרך הסוציאליסטית, what ever that means, במצבנו היום. עם זאת, העניין מסובך: האמריקאים עומדים על הצמדת המלווה למטרה מוגדרת. הם אינם מתמצאים במנהגים הכלכליים ובמנטאליות של ישראל - מנטאליות של פינסק, כפי שהגדיר זאת גיורא יוספטל בהזדמנות אחרת, עוד בימים ההם בהולנד.

לקח עוד שנתיים, עד שבפועל ניגשו ל"קונברסיה", תחילה בתנועה הקיבוצית, אחר כך גם במושבים. בינתיים התחילו להבין בגברעם, שאני אינני האיש, שמסוגל לשחק עם חמישה כדורים באוויר בו-זמנית. יהודה רוטשילד גוייס, לעזרתי תחילה, והנה הכל נפתח לפניו. ליפא ממשקי הדרום יושב איתו לשיחה ארוכה. יהודה מבטיח לו את כחול השמיים וליפא מקבל זאת כמטבע עובר לסוחר. בבנק החקלאות מאשרים הלוואה לתבואות קיץ, אף שכל העניין כלל אינו משתלם אצלנו! יהודה מתחיל גם לחסל את הצ'קים המעופפים של נוח. איך? איני יודע. הוא הציע למכור מספר רב של ראשי בקר. מיון קפדני בעדר, כדי להעלות את תנובת החלב. בעייה לא פשוטה, מאחר שהיינו בטוחים, שעזריאל יתנגד נמרצות, משום שזה יגביל את חופש פעולתו. ואם כן - הוא בעצמו רוצה למכור. זה בדיוק מה שרצינו למנוע. הזמנו את המכירה בתנובה. הברוגז היה גדול והמכירה התבצעה בעצלתיים ולא כל הראשים נמכרו: ניסיון רפורמה בכלכלה הסובייטית...

יהודה פשוט לא התרשם מהמצב הכספי אליו נקלענו. בשבילו זה היה דבר טבעי בהחלט, שלא היה יכול להיות אחרת. את פעולות הלוליינות של נוח ראה כמיותרות. הדרך היחידה, לפי דעתו, הייתה לשכנע את הסביבה להשלים עם המצב של גברעם כמות שהוא - פעם יהיה טוב! הפסקתי לנסוע לתל-אביב ויהודה רוטשילד המשיך בתפקיד. בסך הכל עסק בסתימת חורים, כמוני, אבל אצלו זה משום מה הסתדר. הייתי גבר כשמונה חודשים, כמספר חודשי הסמינר. אורי ון אסו פעל כמרכז קניות, ונראה שבע רצון מתפקידו. על סמך מה? ("אבל זה טבעי, שאין לנו כסף - אתה רוצה לשנות סדרי בראשית?"). היה ממה לקנות? לא יצרתי תקדים בעזיבתי את הגברות כל כך מהר. וולווליה (זאב ליפסקי) ברח מן המערכה כבר כעבור שבוע בסיסמה: "הצצתי ונפגעתי". גם אני נפגעתי. הייתי בהלם ובתסכול, שנשאר איתי שנים רבות.

עולם העסקים אינו מקבל אי קיום הסכמים. גם אם אינך יכול, אתה חייב לעורר רושם ואימון שכבר מחר בבוקר תמלא אחרי התחייבויותיך. אין האידיאולוגיה הקיבוצית משחררת אותך מהתחייבות כספית (מה שמזכיר לי את מרדוק, חבר קיבוץ "מחר" לשעבר, שנכנס בכפר סבא לאוטובוס אנד וטען שהוא פטור מלקנות כרטיס, מאחר וכקיבוצניק אין לו כסף). להיות חייב ולא לשלם את החוב בו במקום, לזה לא יכולתי להתרגל. היגיון לא